

Tre skjøtelsesplanar for Barsteinen, Nesset kommune, Møre og Romsdal fylke.

Bioreg AS Rapport 2013 : 19

BIOREG AS

Rapport 2013:19

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-248-8
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 12.11.2013
Referanse: Folden Ø. & Oldervik, F.G. 2013. Tre skjøtelsplanar for Barsteinen, Nesset kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2013 : 19. ISBN; 978-82-8215-248-8.		
Referat: Rapporten skildrar naturverdiar og artsmangfald for tre slåttemarkar til gnr 5/1 og 5/3, Barsteinen, Nesset. Vidare gjer rapporten greie for dei skjøtelsiltaka som bør setjast i verk for å ta vare på dei biologiske verdiane som er knytt til lokalitetane.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtelsplan Slåttemark		

Figur 1. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. I framkant Geitåkeren som er ein del av Barsteinen nr. 4, Der'Negarden, med husa på Der'Negarden sentralt i biletet. Traktorvegen gjennom lokaliteten vises også.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutformingar på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Nettet; Barsteinen 1, Tronteigen vest.....	9
C. Nettet; Barsteinen 2, Tronteigen aust.	13
D. Nettet; Barsteinen 4, Der'Negarden.	18
Kjelder	21
Litteratur:	21
Munnlege kjelder:	22
Internett:	22
Ortofoto/kart.....	22
Bilete	23
1. Vedlegg 1. Artslister.	27

Føreord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å ta vare på dei attverande slåttemarkane i Noreg vart det teke initiativ til å lage dei første skjøtselsplanane for Møre og Romsdal alt i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordnar dette arbeidet i fylket. Når det gjeld desse slåttemarklokalitetane på Barsteinen i Nesset, så er dei også kartlagde tidlegare. John Bjarne Jordal var her den 18.08.2003 og Geir Gaarder den 10.07.2012. Dei lokalitetsskildringane som Jordal la fram i sin tid har blitt ein del endra av Gaarder. Til Gaarder si skildring har vi tilført ein del nytt om brukshistorie og skjøtselsrelaterte opplysningar.

Barstein består av tre fråflytta gardsbruk som ligg 250 m.o.h., oppe i lia på nordsida av Langfjorden mellom Tjelle og Ranvik. Dei tre hovudbruka heiter Tronteigen (gnr. 5/1), Der'opp-garden (gnr. 5/2) og Der'ne-garden (gnr. 5/3). Den sistnemnde av desse er den største. På Tronteigen vart det drive med storfesaman med nokre sauer fram til 1965. Vidare fram til 1968 var det sauehald på garden, men då var det slutt med den sjølvstendige gardsdrifta på Tronteigen og bruket vart fråflytta. Også på bnr. 2, Der'opp-garden var det storfesaman og mjølkeproduksjon til 1965. Seinare vart det sauehald der også og våren 1972 vart det sleppt 72 dyr på beite (Roaldset 1973). Det er noko usikkert når dette bruket vart fråflytta. Der'ne-garden skil seg ikkje særleg frå dei andre bruka på Barsteinen og storfesaman, saman med nokre sauer var husdyrhaldet fram til 1968 då garden vart fråflytta. Sist på 1800-talet var det også geiter ein periode på dette bruket, og i følge bygdeboka, så var dette siste gongen det var av dette dyreslaget på Barsteinen. Kva for drift og skjøtsel det har vore på Barsteinen mellom ca 1970 og år 2000 kjenner vi diverre lite til.

Skjøtselsplanane for området har som hovudoppgåve å ta vare på det opphavlege artsmangfaldet, og då ved ein skjøtselsmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, samanlikna med dagens siloslått. Eventuelt kan det vera aktuelt å supplera med litt haustbeite om mogleg.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for eit godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette ein takk til eigar og brukar av dei aktuelle slåttemarkane for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysningar. Bolette Bele ved Bioforsk AS ver takka for å ha lese gjennom skjøtselsplanane og kome med gode råd i sluttfasen.

Mjosundet i Aure 12. november 2013 Tingvoll 12. november 2013

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er areal som vert regelmessig slått. Semi-naturleg slåttemark eller såkalla natureng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. Dei er ofte overflatelydda, men ikkje oppdyrka og tilsådd i seinare tid, og ikkje eller svært lite gjødsla. Dei vert slått seint i sesongen. Slåttemarkene vert eller vart gjerne haustbeita og ofte også vårbeita. Korleis slåttemarkene har vore skjøtta varierer noko frå stad til stad og frå landsdel til landsdel. Slåttemarkene er urte- og grasdominerte og oftast svært artsrike. Dei kan vere opne eller tresette.

Tresette slåttemarker med styvingstre som vert hausta ved lauving er i dag svært sjeldne. Slike såkalla lauvenger vart gjerne beita om våren, slått ein gong seint om sommaren og beita om hausten. I tillegg vart greinene på trea hausta til fôr med eit tidsintervall på 5-8 år. I gammal tid spelte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har tidlegare vore slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge sidan og vart praktisert berre nokre få stader fram til slutten av 1950-åra. Nokre av slåttemyrane gror att, medan andre endrar seg mindre, her er det truleg få tydelege biologiske spor frå slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrar som framleis er i hevd.

Dei ulike slåttemarkene høyrer til blant våre mest artsrike naturtypar, og er viktige også for andre organismar enn karplantar. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommarfuglane våre knytt til open engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og fleire vadefuglar brukar strandenger (slått eller beita) som hekkeområde og rasteplassar under trekket. I tillegg har slåttemarker mykje å seia for mange truga artar av beitemarksopp. Slåttemark kan ikkje erstattast av beitemark fordi dei inneheld vegetasjonstypar og fleire artar som ikkje klarer seg i område som berre vert beita. Samanlikna med naturbeitemark har slåttemark generelt det høgaste artsmangfaldet og dei største bestandane av fleire truga engartar. Gjennom historia har slåttemark vore, og vil framleis vere, om vi tek vare på dei, viktige "levande genbankar". I tillegg er dei berekraftige økosystem som har vore eit nøkkelement i norsk landbruk i fleire tusen år. Men driftsendringar på 1900-talet har ført til at slåttemark no er mellom våre mest truga naturtypar.

Slåttemarksutformingar på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enno berre delvis kartlagt. I det følgjande har vi likevel prøvd å peike på nokre utformingar av slåttemarksvegetasjon som er særigne for Vestlandet og dermed gir fylka her eit særskilt forvaltningsansvar. Vi gjev òg døme på nokre verdifulle lokalitetar.

I Møre og Romsdal har ein svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nyleg er gjort ei samanstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokalitetar vert omtala i rapporten frå dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av dei 37 kommunane i fylket. Lokalitetane finst likevel først og fremst konsentrert innan mindre geografiske område, og kommunane Stordal (22 lokalitetar, særleg i Nørdredalen), Rauma (28 lokalitetar, særleg i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokalitetar, særleg i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særleg ved fjellgardane) har flest kjende lokalitetar. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfald, er truleg den viktigaste vegetasjonstypen. 64 raudlisteartar er registrert i dei registrerte slåttemarkene (13 karplantar, 1 sommarfuglart og 50 soppartar).

- Ein særleg verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finst eit heilskapleg fiskarbondelandskap som vert skjøtta tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement m.a. mange små 1x2-meters potetåkrar i bergskortene. Slåttemarkene vert slått med ljà. Her finst mange raudlista beitemarkssopp. Staden er veglaus og kan nåast med robåt over eit 50 meter breitt sund.

- Langs Grøvvassdraget (Sunddal, utvalt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finst tørre-friske slåttemarkar med fleire tørrengsartar som *Pilosella*-artar og sjeldne soppar.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestandar av kvitkurle som i stor grad er knytt til restar av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er eit kjerneområde for solblom. Meir enn 30 000 blomsterstenglar er registrert innan dette området. Dessverre er det no berre sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utformingar av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) finst langs kysten her:

Jordnøttengene har ei spesifikk norsk artssamansetjing: Viktige lokalitetar er m.a. Urangsvåg, Bømlø og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over fleire tiår forska på og gjort ei rekkje registreringar i dei tradisjonelle slåtteengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert fleire jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarkar finst i ytre kyststrok, m.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetane Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. Ein viktig slåttemarkslokalitet finst på Øvre Ormelid, ein hyllegard i Luster. Her finst tørrenger med m.a. brudespore, vanleg nattfiol og bakkesøte. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men fleire av registreringane er gjort for relativt lenge sidan og stoda i dag er uvisst. På Grinde i Leikanger finst ei flott lauveng der både trea og enga framleis vert haldne i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. I Funningsland, Hjelmeland finst ei dei få attverande solblomslokalitetane i fylket. Diverre vert den ikkje slått no.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjømte ei gammal, artsrik eng på, er å følgje opp den tradisjonelle driftsforma, utan gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noko frå stad til stad avhengig av klima og høgd over havet. Difor er det viktig å finne ut kva som har vore vanleg på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet frå gammalt av. Slått før 10. juli var svært uvanleg.

En bør nytte lett reiskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettare traktor) der det er mogleg. Graset må bakketørkast eller hesjast før det vert fjerna. I tillegg til at ein får tørt og godt hø, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartane både skal få modne ferdig og vert liggjande att på enga når høyet vert samla saman og køyrd vekk.

Mange stadar på Vestlandet har engene i tillegg vore beita, anten vår eller haust eller begge delar. Berre beiting kan ikkje erstatte slått, men er dette einaste moglege skjømte i en periode, er storfebeiting det mest skånsame. Storfeet vel ikkje ut "godbitane" slik sauene gjer. Men beitepresset må ikkje vere for stort, og ein må rekne med noko manuell etterrydding. Der ein har tidlegblømande artar, som til dømes svartkurle, er det særleg viktig at ein unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjeld restaurering av enger som er i attgroing og utviding av eksisterande slåtteareal er det viktig å ikkje setje i gang med meir omfattande restaurering enn det ein klarar å følgje opp med skjømte i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaurerast, kan det vere lurt å ta det trinnvis over fleire sesongar. Slik vert det meir overkomeleg, og ein får erfaring med kor omfattande dei ulike tiltaka er og kor mykje ein kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomførast på frosen og gjerne bar mark. Då unngår ein skadar på undervegetasjonen, og samstundes er det enklare å få ein lågast mogleg stubbe. Rydding i snø kan vere meir tungvint. Mindre buskar og oppslag kan òg ryddast om sommaren når det er tørt og mykje av biomassen er samla i blada.

I slåtteenger som *ikkje* har vore tresette er det ikkje noko poeng i å setje att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Eit og anna lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og framande treslag bør fjernast.

Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubbar og liknande vert samla saman og brend på eigna stader, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødige oppgjødsling. Ryddeavfall som ligg spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska snarveksande, konkurransesterke vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spreieing av flis i området ikkje å tilrå.

Attståande biomasse vil ta opp noko av næringa som vert frigjort frå daude røter av tre og buskar som har vert rydda bort. Dette gir ein gjødslingsverknad som lett fører til uønska nitrogenkrevjande artar (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis opning er difor viktig. Gjødslingsverknad saman med auka ljossinnstråling fører gjerne òg til ein del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningane i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette fell normalt saman med slåttetidspunktet. Det kan likevel vere nødvendig å rydde lauvrenningar fleire gonger dei par første sesongane.

Osp spreier seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattande renning. Det kan difor løne seg å ringborke osp ved å skjere eit ca. fem cm breitt band rundt treet nedanfor den nedste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinn, slik at transporten av næringsstoff stoppar heilt opp. Det er lettast å ringborke om våren. Etter tre somrar må dei daude trea fjernast.

Stubbar må kappast heilt ned til bakken, anten i samband med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubbar vil rotne fortare om ein skil borken frå veden med eit spett eller liknande, og deretter stappar jord i mellom. Med unntak av osp og or kan ein òg unngå renningar på denne måten. Dette kan t.d. vere aktuelt i kantar som hindrar ljossinnstråling til slåttemarka.

Problemartar som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjøduert vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få dei bort kan det i byrjinga vere nødvendig å slå fleire gonger per sesong med ljå eller krattryddar. Felt med einstape bør slåast ned med kjepp, ikkje skjerast ned. På denne måten held bregna fram med å transportere næring frå røtene, og utarmar dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernast om hausten.

For meir utfyllande stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider: <http://miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

Figur 2. Kartet, som er utarbeidd av Gaarder 2012, viser dei nye naturtypelokalitetane på Barsteinen med raudt, og dei gamle med oransje strek. Det er slåttemarkslokalitetane med verdi A eller B som no får skjøtelsesplanar.

B. Nettet; Barsteinen 1, Tronteigen vest.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Navn på lokaliteten Barsteinen 1, Tronteigen vest. (Gnr. 5/1)					Kommune Neset			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00022298			Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS				Dato:09.08.2013		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) John Bjarne Jordal, 17.09.2002 Geir Gaarder, 10.07.2012 Øystein Solli, grunneigarar/brukar							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovudnaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utformingar: Svak lågurt-slåtteeeng (D0115) 90 % andel Svak lågurt slåttefukteng (D0119) 10 % andel			
Tilleggsnaturtypar: Ingen									
Verdi (A, B, C): B				Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurt-slåtteeeng D0115 Svak lågurt slåttefukteng D0119		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEIING</p> <p>Beskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 15.05.2013, dels på grunnlag av eget feltarbeid 10.07.2012 og dels på grunnlag av tidligere kartlegging av John Bjarne Jordal (Jordal 2005) basert på hans eget feltarbeid 18.08.2003 (Naturbase ID BN00022280). Kartleggingen i 2012 ble utført på oppdrag for Fylkesmannen i Møre og Romsdal i forbindelse med supplerende naturtyperegistrering i Nettet kommune, mens kartleggingen i 2003 ble utført på oppdrag for Nettet kommune. Lokaliteten har nå fått oppdatert beskrivelse, avgrensning er noe justert og naturtype endret. Øystein Folden har 09.10.2013 justert litt på mer bruksrelaterede avsnitt i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan.</p>									
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på nordsiden av Langfjorden, i lia opp mot Barsteindalen mellom Tjelle og Ranvik. Her ligger tre nedlagte gårdsbruk, men der innmarka fremdeles delvis holdes i hevd. Berggrunnen består av granitt/gneis og virker gjennomgående kalkfattig. Avgrenset lokalitet omfatter de største engene på det vestre bruket og er noe redusert sammenlignet med Jordal (2005) sin kartlegging, i første rekke som følge av bedre kartgrunnlag, men nok også for å unngå nokså oppgjødsla og artsfattige partier nær selve gårdsbruket i øst.</p>									
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Engene er av overveiende frisk og nokså kalkfattig utforming, dvs. svak lågurtslåtteeeng (D0115). Det er også innslag av lågurt slåttefukteng (D0119). En god del areal bør nok betegnes som ekstensivt utnyttet kunstmark (gjelder særlig sentrale deler, samt ei stripe i øvre del), men det er også partier, særlig øvre deler og kantsoner for øvrig som nå kan plasseres som kulturmarkseng.</p>									

ARTSMANGFALD: Jordal (2005) noterte følgende arter: Aurikkelsveve, blåklokke, bråtestarr, geitsvingel, grov nattfiol, harerug, kjerteløyentrøst, krattlodnegras, liljekonvall, nyseryllik, prestekrage, smalkjempe, småengkall og brunfnokka vokssopp *Hygrocybe helobia*. Under feltarbeidet i 2012 ble praktisk talt alle artene gjenfunnet og i tillegg ble det påvist vanlig nattfiol (en del), jordnøtt, gulaks, tepperot, finnskjegg (sparsomt, særlig i øvre del), blåknapp og skogmarihånd i enga.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD: Jordal (2005) skriver at enga i 2003 ble beitet av storfe. Til da har det vært årlig slått og hesja. Etter den tid har det verken vært slått eller beita, men det har vært noe streifbeiting, bl.a. i 2013 (Øystein Solli, pers. med.). Som Jordal (2005) skriver er dette gammel slåttemark, og også ut fra struktur og dels artsinventar virker det mest korrekt å kartlegge den som dette. Den har utvilsomt vært jordbearbeidet tidligere og det aller meste ganske sikkert også noe gjødslet, men enga bærer nå preg av å være ganske gammel og å ha mottatt lite gjødsel i nyere tid. Etter flere år uten slått er det nå på deler av enga oppslag av lauvtrerenninger som fremdeles kan tas med slåmaskin om det blir gjort snart. På enkelte områder er det noe blåbær, det står noen bregner (skogburkne) og enkelte selvsådde grantre her. Delvis står det også skog som skygger i kantene av lokaliteten. Det går ei lavspentlinje over lokaliteten.

FRAMANDE ARTAR: Selvsådd gran fins på lokaliteten.

KULTURMINNE: Det står et sommerfjøs til nedfalls i overkant av lokaliteten.

SKJØTSEL OG OMSYN: Naturverdiene er helt avhengig av tradisjonell hevd. Det klart beste vil være årlig slått med tilhørende fjerning av graset og litt etterbeite om høsten. Beite vil også kunne bevare mye av verdiene, men det anbefales da helt klart bruk av storfe framfor sau, da sistnevnte trolig vil være til skade for orkideene her, men da helst med vårbeiting. Gjødsling og jordbearbeiding vil ødelegge verdiene.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP: På Barsteinen er det en del areal med ganske artsrike slåtteeenger. Ellers er få lokaliteter kjent i området.

VERDIGRUNNGJEVING:

Jordal (2005) gav lokaliteten verdi; Viktig - B. Det virker trolig mest korrekt å opprettholde denne verdien. Lokaliteten er ganske stor og har vært i ganske god hevd inntil for noen år siden. Den er likevel ikke spesielt artsrik og bærer noe preg av å ha vært jordbearbeidet og helst også gjødslet for lang tid tilbake. Nærheten til flere andre enger med høy verdi er med på å styrke vurderingen og burde kanskje også tilsagt at den skulle vært satt ennå høyere.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 31.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden	FIRMA: Bioreg AS		
UTM 32N 6958690 438790	Gnr/bnr. 5/1	AREAL (noverande): 9 da	AREAL etter evt.restaurering:-	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneigar/bruker (ev /informant). Grunneigar: Frode Hjalmar Eidseter, Frydenberg 8, 6450 Hjelset, tlf. 907 72 267 Brukar med munnleg avtale: Øystein Solli, Bakken, 6450 Hjelset, tlf. 908 34 620. Kontakt har vore med brukar.			Type kontakt: Telefonkontakt, naturfagleg registrering 09.08.2013. Vidare har plana vore til gjennomlesing.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista beitemarkssopp, - eller at raudlisteartar frå andre artsgrupper som kan verte registrert på eit seinare tidspunkt vert tekne vare på gjennom tilpassa skjøtsel. Dessutan er det viktig at karakterartar av kulturmarksengplantar vert halde på dagens nivå, eller at populasjonane av desse aukast.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen der han finst på lokaliteten vert teke vare på, eller/og at mest muleg av lokaliteten etter kvart vil få ein slik struktur.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, sprøytast eller pløyast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljå.

Delmål for lokaliteten:

- Ein bør unngå særleg av vårbeite her fordi det kan vere ein restbestand av orkidear på lokaliteten.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller helst aukast jf. artslista i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst aukast (Sjå artslista for lokaliteten i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som kan dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Det skal ikkje vere renningar (anna enn årsrenningar), grantre eller bregnetuver inne på areal som skal slåast. Innslaget av einstape skal reduserast.

Tiltak:

- Årleg slått skal utførast etter 15.07. og helst vere gjennomført før 15.08., gjerne varierende frå år til år. Graset skal tørkast anten på bakken eller i hesje, minst 2-3 dagar så frø får modna og kan spreie seg når høyet blir fjerna.
- Rundt lokaliteten skal det setjast opp gjerde slik at ein har kontroll med når lokaliteten blir beita.
- Særleg på vestsida av lokaliteten er det naudsynt å hogge lauvskog som står nær slåttemarka. Veden kan transporterast over slåttemarka om ho er frosen. Kvisten må ryddast vekk frå slåttemarka. Om den skal brennast må det gjerast utanfor lokaliteten (OBS! Sjekk lokale brannforskrifter!)
- Inne på slåttemarka er det nokre område med renningar. Mykje kan takast med slåmaskin. Dei renningane som er for tjukke må sagast heilt nede, slik at det ikkje blir stubbar som når i slåmaskina. Det er nokre få granplanter som kan fjernast på enklaste måte. Tuer med bregner kan ein ofte få fjerna såpass at dei ikkje sjenerer lenger ved å slå av tua med krafse eller hakke. Når det gjeld einstape er metoden skildra i generell del.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad	Kontroll: (Dato)
Generelle skjøtselstiltak: Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset, enten på bakken eller ved hesjing og fjerning av høyet	Årleg	9 daa/ 2000 kr/år/daa 18000,-	
Etterbeiting	Årleg	Kr 0	
Aktuelle restaureringstiltak, utover dei generelle: Oppsett av permanent gjerde, 460 meter	2014	460 m a kr 85,- = kr. 40000,-	
Fjerning av lauvtrenningar, smågran, bregnar o.l. i enga	2014	30 timar Kr.9000,-	
Rydding og tynning langs kantane ¹ , kvist må fjernast frå lokaliteten, eventuell traktorbruk må skje på frose mark om ein må utom eksisterande vegtrase.	2016, 2017	40 timar kvar av åra. Kr. 12000,- pr år	
Aktuelle årlege skjøtselstiltak, utover dei generelle:			
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsslåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag			
OPPFØLGING: Skjøtelsesplanen skal evalueres innan, 5 år:			
Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsesplanen.			

¹ Det er vanskeleg å vurdere total arbeidsmengde, så eventuelle ytterlegare behov bør kome fram i samband med årleg rapportering.

C. Nettet; Barsteinen 2, Tronteigen aust.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten Barsteinen 2, Tronteigen øst				Kommune Nettet		Områdenr.
ID i Naturbase BN00022298		Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS			Dato:09.08.2013	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) John Bjarne Jordal, 17.09.2002 Geir Gaarder, 10.07.2012 Øystein Solli, grunneigarar/brukar					Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovudnaturtype: Slåttemark D01			100 % andel		Utformingar: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	
Tilleggsnaturtypar: Ingen					100 % andel	
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God		Slått	Torvtekt	Svak lågurtslåtteeeng D0115
20 - 50 m		Svak		Beite	Brenning	
50-100 m		Ingen	x	Pløying	Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd	x	Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)						
<p>INNLEIING</p> <p>Beskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 15.05.2013, på grunnlag av eget feltarbeid 10.07.2012. Den overlapper delvis med tidligere kartlegging av John Bjarne Jordal (Jordal 2005) basert på hans feltarbeid 18.08.2003 (NaturbaseID BN00022280), men det antas å skyldes avgrensingsunøyaktighet og tillegges ikke vekt her. Kartleggingen ble utført på oppdrag for Fylkesmannen i Møre og Romsdal i forbindelse med supplerende naturtyperegistrering i Nettet kommune. Øystein Folden har 09.10.2013 justert litt på mer bruksrelaterte avsnitt i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan.</p>						
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger på nordsiden av Langfjorden, i lia opp mot Barsteindalen mellom Tjelle og Ranvik. Her ligger tre nedlagte gårdsbruk, men der innmarka fremdeles delvis holdes i hevd. Berggrunnen består av granitt/gneis og virker gjennomgående kalkfattig. Avgrenset lokalitet er ei eng tilhørende det vestre bruket som ligger litt adskilt fra de øvrige litt nordøst for gården. Den grenser stort sett mot skogsmark (dvs gammel hagemark) på alle kanter, men ei beitemark ligger i øst.</p>						
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Engene er av overveiende frisk og nokså kalkfattig utforming, dvs. svak lågurtslåtteeeng (D0115)</p>						
<p>ARTSMANGFALD: Enga er ikke spesielt artsrik, men omfatter en del typiske arter som vanlig nattfiol, skogmariehånd, jordnøtt, gulaks, tepperot, legeveronika, harerug, prestekrage, grov nattfiol, engfrytle, blåknapp, smalkjempe, finnskjegg og blåklokke. Det er kommet inn noe einstape på deler av enga.</p>						

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD: Dette må være ei gammel slåttemark og helst har den for lang tid tilbake vært jordbearbeidet, mens det er usikkert og ikke sikkert den noen sinne har fått påført gjødsel i særlig grad. Den bærer nå preg av gjengroing med oppslag av en del busker og utvilsomt har denne pågått en del år, men fremdeles overlever en god del av de typiske engartene her. Lokaliteten har vært slått, men ikke fullt så lenge som hovedteigen, så slåttene har trolig vært avslutta før 2000, og etter den tid er det verken slått eller beita (Øystein Solli, pers. med). Det krysser ei høyspentlinje over sørøsthjørnet av lokaliteten. Tilstandsmessig er lokaliteten tredelt, en del som kan slås, en del som kan slås, men har einstape og en del med høye lauvtrerenninger.				
FRAMANDE ARTAR: Ingen observert.				
KULTURMINNE: Det er en steingard på vestsida av lokaliteten.				
SKJØTSEL OG OMSYN: Naturverdiene er helt avhengig av at tradisjonell hevd blir gjenopptatt. Det klart beste vil være årlig slått med tilhørende fjerning av graset og litt etterbeite om hausten. Beite vil også kunne bevare mye av verdiene, men det anbefales da helt klart bruk av storfe framfor sau, da sistnevnte sannsynligvis vil fjerne det meste av orkideer her. Gjødsling og jordbearbeiding vil ødelegge verdiene.				
DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP: På Barsteinen er det en del areal med ganske artsrike slåtteenger. Ellers er få lokaliteter kjent i området.				
VERDIGRUNNGJEVING: Lokaliteten får under litt tvil verdi; Viktig - B, særlig fordi den ligger i et område med flere andre artsrike og dels bedre hevdete enger. Også denne har hittil beholdt deler av artsmangfoldet, samt at den virker tidligere lite gjødslet og jordbearbeidet.				
SKJØTSELSPLAN				
DATO skjøtselsplan: 31.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6958720 438915	Gnr/bnr. 5/1	AREAL (noverande): 2,1 da	AREAL etter evt.restaurering:-	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneigar/bruker (ev /informant). Grunneigar: Frode Hjalmar Eidseter, Frydenberg 8, 6450 Hjelset, tlf. 907 72 267 Brukar med munnleg avtale: Øystein Solli, Bakken, 6450 Hjelset, tlf. 908 34 620. Kontakt har vore med brukar.			Type kontakt Telefonkontakt, naturfagleg registrering 09.08.2013.Vidare har plana vore til gjennomlesing.	
MÅL:				
Hovudmål for lokaliteten - restaureringsfasen:				
Sidan denne teigen i utgangspunktet er eit restaureringsprosjekt, så må restaureringa gjerast før ordinær skjøtsel kan setjast i verk.				
<ul style="list-style-type: none"> - Det er eit mål å få gjennomført restaureringsfasen i løpet av 2014, slik at ordinær skjøtsel kan ta til frå 2015. Det er fleire framgangsmåtar for å kunne nå dette målet og brukaren sjølv har lagt fram to av alternativa. Same kva framgangsmåte som vert vald, må all trevegetasjon fjernast, slik at ein kan bruka slåmaskin på ein effektiv måte. Også alt av avfall og strø må fjernast frå lokaliteten. Vi har lagt fram tre alternative måtar for å nå dette målet. Sjå seinare under tiltak! 				

Hovudmål for lokaliteten - skjøtselsfasen frå og med 2015:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista beitemarkssopp, - eller at raudlisteartar frå andre artsgrupper som kan verte registrert på eit seinare tidspunkt vert tekne vare på gjennom tilpassa skjøtsel. Dessutan er det viktig at karakterartar av kulturmarksengplantar vert halde på dagens nivå, eller at populasjonane av desse aukast.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen som flekkvis enno finst på lokaliteten vert teke vare på og at den etter kvart kan omfatta det meste av lokaliteten.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, sprøytast eller pløyast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljà.

Delmål for lokaliteten i skjøtselsfasen:

- Det er viktig å få med alle renningar i kantsonene slik at ein kjem godt til med slåmaskina når dei er fjerna.
- Ein bør vera forsiktig med vårbeite på lokaliteten, då dette kan vera skadeleg for eventuelle restbestandar av orkidear.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller helst aukast jf. artslista i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst aukast (Sjå artslista for lokaliteten i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som kan dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Einstape bør ein prøve å få bort (Sjå korleis dette gjerast i den generelle delen!).
- Særleg på vestsida av lokaliteten er det naudsynt å hogge lauvskog som står nær slåttemarka. Veden kan transporterast over slåttemarka om ho er frosen. Kvisten må ryddast vekk frå slåttemarka.

Tiltak i restaureringsfasen:

Alternative framgangsmåtar for å få lokaliteten restaurert i 2014:

- 1. Den enklaste måten er truleg å bruka beitepussar på frose mark om det skulle verta tilhøve for dette. Ein føresetnad for dette er likevel at det vert ein eller fleire periodar med barfrost i løpet av komande vinter. I tilfelle dette vert den valde framgangsmåten er det svært viktig å få fjerna mesteparten av strøet som beitepussaren etterlet seg. Dette alternativet er billigast, men ein føresetnad for å velja dette er som nemnd at det vert barfrost til vinteren.
- 2. Sidan brukaren driv lauving og lagar lauvkjerv for sauene som særleg vert nytta i lammingsstida, så kan han tenkja seg å laga lauvkjerv av renningane. Dette må helst gjerast i juni månad når renningane er godt utlauva. Etter å ha kappa alle renningane heilt ned til bakken kan slåmaskina nyttast til å slå resten. I tillegg må alt avfall og gras/høy fjernast frå lokaliteten så snart som muleg. Etter ein månads tid kan ein så sleppa innpå eit høveleg tal med beitedyr. Dette alternativet er den mest ressursvenlege måten å bli kvitt renningane på.
- 3. Om det ikkje vert berrfrost, eller om brukaren likevel ikkje ynskjer å nytta renningane til lauvkjerv, kan ein sleppa innpå beitedyr (Helst ungdyr av storfe) alt om våren (etter å ha sett opp gjerde) og la dei beita heile sommaren. Dette vil fjerna det meste av tilveksten, samt gjera det lettare å koma heilt ned til bakken med ryddesaga eller ev motorsaga. Når alle renningar er fjerna må ein slå og fjerna det som endå måtte finnast av gras og strø på lokaliteten. Normalt reknast det som skadeleg for artsmangfaldet å beita heile sesongen, og prosedyren bør ikkje gjentakast det påfølgjande året. Det er særleg ei artsgruppe som orkidear som kan verta skadelidande av denne framgangsmåten. Kostnadane vert om lag som for alt. 2.
- All bruk av traktor må skje på frose mark.
- Rundt lokaliteten skal det setjast opp gjerde slik at ein har kontroll med når lokaliteten blir beita. Det er rekna at ca. 100 m av noverande gjerde er godt nok.

Tiltak etter restaureringsfasen frå og med 2015:

- Årleg slått skal vere etter 15.07. og helst vere gjennomført før 15.08., gjerne varierende frå år til år. Graset skal tørkast anten på bakken eller i hesje, minst 2-3 dagar så frø får modna og kan spreie seg når høyet blir fjerna.
- Særleg på vestsida av lokaliteten er det naudsynt å hogge lauvskog som står nær slåttemarka. Veden kan transporterast over slåttemarka om ho er frosen. Kvisten må ryddast vekk frå slåttemarka.
- Einstapen må handsamast på rett måte for å få bukt med den, jf. generell del.
- Etterbeite er naudsynt, men ein må passe på at ein ikkje brukar for mange beitedyr slik at ein får mykje trakkskade.
- Vegetasjonen rundt lokaliteten må tynnast. Dette er ført opp som post på eit år, men det kan vere gunstig om dette blir delt opp over fleire år.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad	Kontroll: (Dato)
Aktuelle restaureringstiltak:			
Oppsett av permanent gjerde, 150 m	2014	150 m a kr 85. 12750 kr	
Tre alternative løysingar for å verta kvitt lauvtreoppslag og strø på lokaliteten (sjå s. 16!)			
Alt. 1. (beitepussar og fjerning av strø på heile lokaliteten)	2014	25 timar 7500 kr.	
Alt. 2. Kapping av renningar heilt ned til bakken og lagning av lauvkjerv. Slått av graset i etterkant og fjerning av strø og avling	2014	40 timar 12000 kr	
Alt. 3. Beiting heile sesongen, fjerning av alle renningar manuelt, samt etterslått av attstående gras og strø. Fjerning av alt avfall.	2014	40 timar 12000 kr	
Tynning og rydding rundt lokaliteten	2017	25 timar 7500 kr.	
Generelle skjøtselstiltak: Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., bakketrøking eller hesjing av graset og fjerning av høyet	Årleg frå 2015	2,1 daa/ 2000 4200 kr	
Etterbeiting	Årleg frå 2015	0 kr	
Aktuelle årlege skjøtselstiltak, utover dei generelle:			
Tiltak for å verta kvitt einstape	Årleg	4 timar 1200 kr	
UTSTYRSBEHOV: Tohjuls slåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag, greinsaks			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innan, 5 år:			
Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

D. Nettet; Barsteinen 4, Der'Negarden.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Navn på lokaliteten Barsteinen der'Negarden					Kommune Nettet			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00022298			Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS				Dato:09.08.2013		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) John Bjarne Jordal, 17.09.2002 Geir Gaarder, 10.07.2012 Øystein Solli, grunneigarar/brukar							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovudnaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utformingar: Svak lågurt-slåtteeeng (D0115) 90 % andel Svak lågurt slåttefukteng (D0119) 10 % andel.			
Tilleggsnaturtypar: Ingen									
Verdi (A, B, C): A				Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurt-slåtteeeng D0115 Svak lågurt slåttefukteng D0119		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEIING Beskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 15.05.2013, på grunnlag av eget feltarbeid 10.07.2012. Kartleggingen ble utført på oppdrag for Fylkesmannen i Møre og Romsdal i forbindelse med supplerende naturtyperegistrering i Nettet kommune. Øystein Folden har 09.10.2013 justert litt på mer bruksrelaterte avsnitt i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan.</p>									
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger på nordsiden av Langfjorden, i lia opp mot Barsteindalen mellom Tjelle og Ranvik. Her ligger tre nedlagte gårdsbruk, men der innmarka fremdeles delvis holdes i hevd. Berggrunnen består av granitt/gneis og virker gjennomgående kalkfattig. Avgrenset lokalitet ligger på det midtre bruket og omfatter engpartier som delvis fremdeles blir holdt i hevd som slåttemark og som ligger like på oversiden av gårdsbruket. De avgrenses stort sett skarpt mot andre naturtyper på alle kanter, litt diffust mot mindre artsrik eng i sørvest.</p>									
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Engene er av overveiende frisk og nokså kalkfattig utforming, dvs. svak lågurteng (D0115) dels kanskje også lågurteng i sørvest. Til dels er det tendenser til fukteng mot nord.</p>									
<p>ARTSMANGFALD: Engene er middels artsrike, der særlig en til dels meget god forekomst av kvitkurle (NT) er av interesse. I alt 62 blomstrende individ ble registrert, de fleste på de øvre engene, men også minst 9 eksemplar på enga nærmest huset. I tillegg ble det funnet arter som grov nattfiol, småengkall, gulaks, skogmarihand, blåklokke, legeveronika, blåknapp, vanlig nattfiol, harerug, finnskjegg, kornstarr, smalkjempe, tepperot, jordnøtt og engfrytle. Det er stort potensial for beitemarksopp her, også for rødlistede og truede arter.</p>									

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD: Dette er utvilsomt gamle slåtteenger og i det minste noen av partiene nærmest gårdstunet blir fremdeles slått på tradisjonelt vis (to-hjuls slåmaskin) og deler var ganske nylig slått ved besøket. De øvre delene bærer derimot preg av å være i en tidlig gjengroingsfase med lite slått de siste par årene, men fremdeles uten særlig strø eller høyvokst gras. Engene virker samtidig svært lite gjødslet og kanskje omtrent ugjødslet (sikkert brukt litt fast husdyrgjødsel tidligere) og gamle. Nordøstre deler av engene kan ha vært litt gjødslet tidligere. En gammel traktorveg går rett gjennom lokaliteten uten å påvirke naturverdiene. Lokaliteten, også øvre del har vært slått sammenhengende til nå (Øystein Solli, pers. med.). Den 09.08.2013 var en del av arealet bak huset og bort til traktorvegen beita med storfe ved et uhell. Området var betydelig opptråkka. Arealet nordøst for traktorvegen blir kalt Geitåkeren (Øystein Solli, pers. med.). På dette arealet er det noen felt med bjørnemose.

FRAMANDE ARTAR: I sørenden ved huset står det en stor hestekastanje, og ved siden av 3 småtrær av samme art, ventelig frøspredd. Det er også noe parkslirekne bak uthuset.

KULTURMINNE:

SKJØTSEL OG OMSYN: Naturverdiene er helt avhengig av at tradisjonell hevd med årlig slått og fjerning av graset opprettholdes/gjenopptas på lokaliteten. Forsiktig etterbeite på høsten vil samtidig være ønskelig, mens sommerbeite her vurderes som negativt, særlig av sau (da de trolig raskt vil ta knekken på kvitkurlene). Gjødsling og jordbearbeiding vil ødelegge naturverdiene. Det er en brønn helt inntil lokaliteten på nordsida.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP: På Barsteinen er det en del areal med ganske artsrike slåtteenger der dette er en den mest intakte og verdifulle. Ellers er få lokaliteter kjent i området.

VERDIGRUNNGJEVING: Lokaliteten får en klar verdi som svært viktig - A. Særlig partiene nær gårdstunet har en struktur og trolig hevdshistorie som gjør den til en av de best bevarte slåtteengene i regionen. Samtidig har den en meget god forekomst av en ganske sterkt slåttemarktilknyttet art (hvitkurl), kanskje den beste populasjonen i Romsdal. Potensialet for flere rødlistede og dels truede arter er høyt.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 31.10.2013		UTFORMA AV: Øystein Folden		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6958660 438995	Gnr/bnr. 5/3	AREAL (noverande): 3,8 da	AREAL etter evt.restaurering:-	Del av verneområde? Nei	
Kontakt med grunneigar/bruker (ev /informant). Grunneigar: Hans Olav Solli, Tore Lillebostads veg, 6457 Bolsøya, tlf. 948 26 305 Brukar med munnleg avtale: Øystein Solli, Bakken, 6450 Hjelset, tlf. 908 34 620. Kontakt har vore med brukar.			Type kontakt Telefonkontakt, naturfagleg registrering 09.08.2013. Vidare har plana vore til gjennomlesing.		

MÅL:**Hovudmål for lokaliteten:**

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonen av den raudlista orkideen, kvitkurle (NT), populasjonar av ev raudlista beitemarkssopp, - eller raudlisteartar frå andre artsgrupper som kan verte registrert på eit seinare tidspunkt vert tekne vare på gjennom tilpassa skjøtsel. Dessutan er det viktig at karakterartar av kulturmarksengplantar vert halde på dagens nivå, eller at populasjonane av desse aukast.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen der den fins på lokaliteten vert teke vare på eller helst vert utvida til å omfatta heile lokaliteten.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, sprøytast eller pløyast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljå.

Delmål for lokaliteten:

- Ein bør ta vare på bestanden av orkidear (m.a. kvitkurle) ved å unngå vårbeite om muleg.
- For å fjerna mesteparten av tilveksten etter slåttan bør lokaliteten etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller helst aukast jf. artslista i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst aukast (Sjå artslista for lokaliteten i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som kan dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Framande artar som hestekastanje og parkslirekne skal fjernast.

Tiltak:

- Årleg slått skal vere etter 15.07. og helst vere gjennomført før 15.08., gjerne varierende frå år til år. Graset skal tørkast anten på bakken eller i hesje, minst 2-3 dagar så frø får modna og kan spreie seg når høyet blir fjerna.
- Rundt lokaliteten skal det setjast opp gjerde slik at ein har kontroll med når lokaliteten blir beita. Det er rekna at ca. 100 m av noverande gjerde er godt nok.
- Særleg på vestsida av lokaliteten er det naudsynt å hogge lauvskog som står nær slåttemarka. Veden kan transporterast over slåttemarka om ho er frosen. Kvisten må ryddast vekk frå slåttemarka.
- Nye frøplanter av hestekastanje bør ein fjerne, og det store treet kan med fordel fjernast om det er mogleg.
- Parkslirekne nord i tunet kan nedkjempast ved fullstendig dekke med presenning, etter at ein har slått ned stilkane og gjerne hakke vekk toppen av rota. Presenninga må ligge på i tre år. Det må kontrollerast rundt kantane at ingen planter får kome fram. Viss det ikkje er flatt nok, må ein prøve å jamne til før ein legg på presenning. Alt plantemateriale, både stenglar og røter, må brennast på staden, slik at det ikkje kan kome på avvege.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad	Kontroll: (Dato)
Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., bakketørk av graset og fjerning av høyet	Årleg	3,8 daa/ 2000 kr/år/daa 7600 kr	
Etterbeiting	Årleg	Kr 0	
Aktuelle restaureringstiltak, utover dei generelle:			
Oppsett av permanent gjerde, 190 m	2014	190 m a kr 85	
Dekking av parkslirekneområde med presenning	2014	Kr 2000	
Tilsyn med parkslirekneområde	2015, 2016, 2017	Kr 600	
Aktuelle årlege skjøtselstiltak, utover dei generelle:			
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsslåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evaluerast innan 5 år:			
Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

Kjelder

Litteratur:

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Ny revidert utgave av DN-håndbok 1999-13 (under revisjon).

Jordal, J. B. 2005. Kartlegging av naturtypar i Nesset kommune. Rapport J. B. Jordal nr. 6-2005. 157 s. + bilete og kart.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk.

Roaldset, O. 1973. Gards og ættesoge for Nesset I. Utgjeve av Nesset bygdeboknemnd.

Munnlege kjelder:

Øystein Solli, , Tlf. 90834620

Internett:

Dato

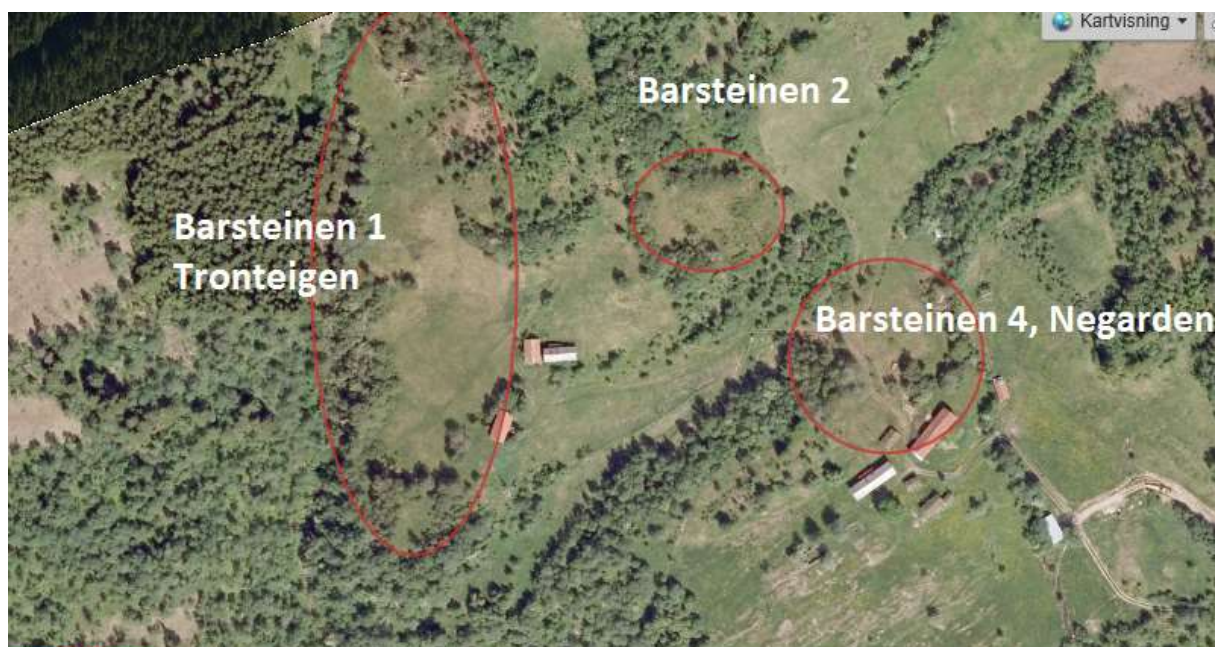
08.10.13

08.10.13

Nettstad

Miljødirektoratet, Naturbase

Artsdatabanken, Raudlista, Artskart og NiN

Ortofoto/kart

Figur 3. Dette ortofotoet frå Gislink viser Barsteinen, der lokalitetane er markert med raudt. Nøyaktig kart for lokalitetane finst tidlegare i rapporten.

Bilete

Figur 4. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Frå midt på Barsteinen 1, Tronteigen og ned mot gardstunet. Det er noko innslag av blåbær, men elles ikkje så mykje som skal til før slåtten kan bli grei.

Figur 5. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Frå midten av Barsteinen 1, Tronteigen og mot nord. Vi kan så vidt skimte restane av sommarfjøset i skogkanten. I framkant eit område med ganske mykje blåbær og ein del lauvtrerenningar. Elles finst område med tuvedannande bregnar og lengst mot nord litt einstape. Trea midt på biletet står i eit lite sig. Kantvegetasjonen skugger ein del for enga.

Figur 6. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. På Barsteinen 2, Tronteigen aust, har gjengroinga kome langt, men det er framleis verdjar igjen som gjer at ein vil restaurere denne enga.

Figur 7. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Barsteinen 2, Tronteigen aust. Renningane er mange, men det er framleis såpass lys i mellom at det er restverdjar.

Figur 8. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Barsteinen 2, Tronteigen aust. Frå gjerdet mot aust, der ein kan sjå at det har vore beita på høgre sida av gjerdet (Der'Negarden), og det beita arealet er registrert som naturbeitemark, verdi B.

Figur 9. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Barsteinen 2, Tronteigen aust, den delen det er minst renningar på er det mest einstape. Ved beiting vil einstapen ofte bli ståande igjen, og då er skjøtselsmetoden å slå desse til bakken med ein kjepp, og så fjerne dei heilt tidleg på hausten.

Figur 10. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Barsteinen 4, Der'Negarden. Frå traktorvegen og nordover, det arealet som er kalla Geitåkeren.

Figur 11. Foto; Øystein Folden © 09.08.2013. Frå Barsteinen 4, Der'Negarden, noko av arealet som ligg sørvest for traktorvegen. Arealet blei beita ved eit uhell 2013, men elles har det vore slått her. Treet som ein ser som nummer to til høgre for huset er hestekastanje.

1. Vedlegg 1. Artslister.

Karakterartar vil i desse skjøtselsplanane seia planteartar som karakteriserer kulturmarkseng. Tidlegare vart desse artane ofte kalla naturengplantar og/eller seterartar. I mangel på noko betre viser vi til følgjande rapport: John Bjarne Jordal og Geir Gaarder: Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal i 1994. Planter og sopp i naturbeitemarkar og naturenger. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruks-avdelinga, rapport nr. 2 - 95. ISSN 0906-0363. ISBN 82-91585-01-6. Tabellen over kulturmarksengplantar (naturengplantar) hadde nok hatt behov for ein revisjon der artsutvalet vert gjort meir spesifikt for dei ulike utformingane av kulturmarkseng.

Ved å følgja denne linken kan ein lasta ned rapporten til Jordal & Gaarder frå 1995. Lista står på side 15 ff i rapporten;

<http://www.jbjordal.no/publikasjoner/MR1994.pdf>

Karakterartar er utheva med feit skrift

Barsteinen 1, Tronteigen

Aurikkelsveve, blåklokke, blåknapp, bråtestorr, finnskjegg, geitsvingel, **grov nattfiol**, **gulaks**, harerug, **jordnøtt**, kjertelaugnetrøyst, krattlodnegras, liljekonvall, **nattfiol**, nyseryllik, **prestekrage**, skogmarihand, **smalkjempe**, småengkall, tepperot og brunfnokka vokssopp *Hygrocybe helobia*.

Barsteinen 2, Tronteigen aust

Blåklokke, blåknapp, einstape, engfytte, finnskjegg, **grov nattfiol**, **gulaks**, harerug, **jordnøtt**, **lækjeveronika**, **nattfiol**, **prestekrage**, skogmarihand, **smalkjempe** og tepperot.

Barsteinen 4, Der'Negarden

Blåklokke, blåknapp, engfryttele, finnskjegg, **grov nattfiol**, **gulaks**, harerug, **jordnøtt**, kornstarr, **kvitkurle (NT)** 62 blomstrande individ 2012, **lækjeveronika**, skogmarihand, **smalkjempe**, småengkall, tepperot og **vanleg nattfiol**.

Veiledning til skjøtelsesplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplan) og Skjøtelsesplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006 <http://www.dirmat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

ID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtelses- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsesplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensingen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. **Bruk:** Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men gresset ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsesplan

Dato skjøtelsesplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsesplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsesplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet, **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsesplanprosessen, slik at skjøtelsesplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsesplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Rødlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtelsen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsesplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle.* Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysrbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsesplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsesavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsesavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsesavtaler med mer.